

Rozdział 4

IDENTYFIKACJA ORAZ OKREŚLENIE SPOSOBÓW ELIMINACJI LUB OGRANICZANIA ISTNIEJĄCYCH I POTENCJALNYCH ZAGROŻEŃ WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ORAZ ICH SKUTKÓW DLA OBSZARU PARKU W TYM IDENTYFIKACJA ISTNIEJĄCYCH I POTENCJALNYCH ZAGROŻEŃ DLA ZACHOWANIA WŁAŚCIWEGO STANU OCHRONY SIEDLISK PRZYRODNICZYCH ORAZ GATUNKÓW ROŚLIN I ZWIERZĄT I ICH SIEDLISK BĘDĄCYCH PRZEDMIOTAMI OCHRONY DLA CZĘŚCI OBSZARÓW NATURA 2000 PLH 200004 I PLB 200002 POKRYWAJĄCYCH SIĘ Z GRANICAMI PARKU

1. Zagrożenia wewnętrzne istniejące⁸⁾

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków
1	<p>Zmiany stosunków wodnych – obniżanie się poziomu wód gruntowych zagrażające w szczególności:</p> <p>1) siedliskom przyrodniczym:</p> <p>a) 91D0¹⁾ Bory i lasy bagiennie, w tym podtypy występujące na obszarze Parku: 91D0-2 Sosnowy bór bagienny <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i>, 91D0-5 Borealna świerczyna bagienna <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>, 91D0-6 sosnowo-brzozowy las bagienny <i>Dryopteridi thelypteridis-Betuletum pubescentis</i>,</p> <p>b) 7230¹⁾ Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (torfowiska alkaliczne),</p> <p>c) 7210¹⁾ Torfowiska nakredowe (<i>Cladietum marisci</i>, <i>Caricetum buxbaumii</i>, <i>Schoenetum nigricantis</i>),</p> <p>d) 7140¹⁾ Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>),</p> <p>e) 7110¹⁾ Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe),</p> <p>f) 3150¹⁾ Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami <i>Nympheion</i> i <i>Potamion</i>,</p> <p>g) 3160¹⁾ Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne;</p> <p>2) stanowiskom gatunków:</p> <p>a) 1014¹⁾ poczwarówka zwężona (<i>Vertigo angustior</i>),</p> <p>b) 1013¹⁾ poczwarówka Geyera (<i>Vertigo geyeri</i>),</p> <p>c) 1016¹⁾ poczwarówka jajowata (<i>Vertigo moulinsiana</i>);</p> <p>d) 1060¹⁾ czerwóńczyk nieparek (<i>Lycaena dispar</i>),</p> <p>e) 4038¹⁾ czerwóńczyk fioletek (<i>Lycaena helle</i>),</p> <p>f) 1042¹⁾ zalotka większa (<i>Leucorrhinia</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podejmowanie działań zmierzających do zaniechania zabiegów melioracyjnych, przyczyniających się do obniżania średniego poziomu wód gruntowych w odległości mniejszej niż 100 metrów od granic siedlisk przyrodniczych i gatunków Natura 2000. 2. Podejmowanie działań zmierzających do zaniechania kopania stawów, z wyłączeniem rekultywacji istniejących zbiorników wodnych oraz tworzenia nowych dla potrzeb ochrony płazów. 3. Niezasypywanie drobnych zbiorników (oczek) wodnych na obszarze użytków rolnych. Prowadzenie działalności edukacyjnej w zakresie ekologicznego znaczenia tego rodzaju zbiorników wodnych dla ekosystemów Parku. 4. Wprowadzanie, do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin, zapisów ograniczających możliwość wydobywania kopalin mineralnych i torfu na terenie Parku. 5. Prowadzenie gospodarki wodnej ukierunkowanej na minimalizację poboru wody do celów komunalnych i rolniczych. 6. Wykupy gruntów prywatnych na rzecz Parku, w szczególności gruntów przyległych bezpośrednio do jezior i rzek

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków
	<p><i>pectoralis</i>), g) 1065¹⁾ przeplatka aurinia (<i>Euphydryas aurinia</i>), h) 1037¹⁾ trzepla zielona (<i>Ophiogomphus cecilia</i>), i) 1166¹⁾ traszka grzebieniasta (<i>Triturus cristatus</i>), j) 1188¹⁾ kumak nizinny (<i>Bombina bombina</i>), k) 1337¹⁾ bóbr (<i>Castor fiber</i>), l) 1355¹⁾ wydra (<i>Lutra lutra</i>)</p>	
2	<p>Dopływ zanieczyszczeń ze zlewni wód parku i związana z nim eutrofizacja i skażenie wód powierzchniowych, zagrażające w szczególności:</p> <p>1) siedliskom przyrodniczym: a) 7140¹⁾ Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>), b) 7110¹⁾ Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe); c) 3140¹⁾ Twardowodne oligo i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic <i>Charetea</i>, d) 3150¹⁾ Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami <i>Nympheion</i> i <i>Potamion</i>, e) 3160¹⁾ Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne;</p> <p>2) stanowiskom gatunków: a) 1516¹⁾ aldrowanda pęcherzykowata (<i>Aldrovanda vesiculosa</i>) b) krasnorost <i>Hildenbrandtia rivularis</i> c) 1014¹⁾ poczwarówka zwężona (<i>Vertigo angustior</i>), d) 1013¹⁾ poczwarówka Geyera (<i>Vertigo geyeri</i>), e) 1016¹⁾ poczwarówka jajowata (<i>Vertigo moulinsiana</i>), f) 1082¹⁾ kreślinek nizinny (<i>Graphoderus bilineatus</i>) g) 1060¹⁾ czerwończyk nieparek (<i>Lycaena dispar</i>), h) 4038¹⁾ czerwończyk fioletek (<i>Lycaena helle</i>), i) 1042¹⁾ zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i>, j) 1065¹⁾ przeplatka aurinia (<i>Euphydryas aurinia</i>), k) 1037¹⁾ trzepla zielona (<i>Ophiogomphus cecilia</i>), l) 1145¹⁾ piskorz (<i>Misgurnus fossilis</i>), m) 1149¹⁾ koza (<i>Cobitis taenia</i>), n) 5339¹⁾ różanka (<i>Rhodeus sericeus</i>),</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Promowanie rozbudowy kanalizacji sanitarnej w miejscowościach położonych w zlewni całkowitej wód Parku, umożliwiającej odprowadzanie ścieków do oczyszczalni. 2. Podejmowanie działań zmierzających do podłączenia wszystkich gospodarstw do sieci kanalizacyjnej w miejscowościach wyposażonych w kanalizację sanitarną 3. Podejmowanie działań zmierzających do zainstalowania i zapewnienia prawidłowej eksploatacji kanalizacji burzowej. 4. Wyposażanie pól biwakowych, kempingowych, karawaningowych itp. w instalacje sanitarne, zapobiegające zanieczyszczeniu gleb, wody gruntowej i powierzchniowej. 5. Propagowanie systematycznej modernizacji i stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT) w istniejących oczyszczalniach ścieków na terenie zlewni całkowitej wód Parku w celu maksymalnego ograniczania ładunków biogenów odprowadzanych do wód powierzchniowych lub gleb. 6. Podejmowanie działań planistycznych zmierzających do ograniczania zabudowy terenów przyległych do jezior i rzek, poprzez postulowanie wyznaczenia i wyłączenia spod zabudowy 100 metrowej strefy ochronnej. 7. Utrzymanie drzewostanów i trwałej pokrywy roślinnej na brzegach jezior i rzek. 8. Utrzymywanie dotychczasowych form użytkowania terenów rolnych, z preferencją dla zamiany użytków ornych na łąki i pastwiska. 9. Propagowanie ograniczania nawożenia i stosowania chemicznych środków ochrony roślin oraz chlorków do usuwania lodu i śniegu z dróg. 10. Wspieranie stosowania kodeksu dobrej praktyki rolniczej, dotyczącej w szczególności sposobów postępowania z nawozami i środkami ochrony roślin. 11. Dążenie do wprowadzenia w dokumentach planistycznych zakazu lokalizowania na terenie Parku składowisk i instalacji przerobu odpadów oraz nowych ferm hodowlanych dla obsady powyżej 40 DJP. 12. Regularne czyszczenie z odpadów brzegów jezior i rzek oraz dna akwenów. 13. Doskonalenie systemu nadzoru nad gospodarką nieczystościami w gminach, w szczególności na terenach bez sieci kanalizacyjnych. 14. Wykupy gruntów prywatnych na rzecz Parku.

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków
	o) 1166 ¹⁾ traszka grzebieniasta (<i>Triturus cristatus</i>), p) 1188 ¹⁾ kumak nizinny (<i>Bombina bombina</i>), q) rzekotka drzewna (<i>Hyla arborea</i>), r) ropucha paskówka (<i>Epidalea calamita</i>), s) ropucha zielona (<i>Bufo viridis</i>), t) ropucha szara (<i>Bufo bufo</i>), u) traszka zwyczajna (<i>Lissotriton vulgaris</i>), v) żaba jeziorkowa (<i>Pelophylax lessonae</i>), w) żaba moczarowa (<i>Rana arvalis</i>), x) żaba wodna (<i>Pelophylax</i> kl. <i>esculentus</i>), y) żaba trawna (<i>Rana temporaria</i>), z) grzebiuszka ziemna (<i>Pelobates fuscus</i>), aa) 1337 ¹⁾ bóbr (<i>Castor fiber</i>), bb) 1355 ¹⁾ wydra (<i>Lutra Lutra</i>)	15. Ograniczanie efektów eutrofizacji wybranych jezior poprzez sterowanie strukturą gatunkową i liczebnością zespołów ryb (biomanipulację)
3	Zaburzenia w składzie gatunkowym ichtiofauny – spadek różnorodności oraz zmiany struktury gatunkowej i liczebności ryb spowodowane: <ul style="list-style-type: none"> – zmianami w strukturze troficznej ekosystemów wodnych, – wzrastającą presją kormorana czarnego (<i>Phalacrocorax carbo</i>) 	1. Regulacja struktury gatunkowej i liczebności ryb poprzez: <ol style="list-style-type: none"> 1) zarybienia wybranych wód Parku wylęgiem i narybkiem gatunków zagrożonych wyginięciem oraz wykazujących niską liczebność, 2) restytucję gatunków ryb, 3) odłowy regulacyjne i kontrolne, 4) badania naukowe i monitoring zmian zachodzących w strukturze i liczebności zespołów ichtiofauny, 5) zwalczanie kłusownictwa rybackiego oraz dostosowanie zasad wędkowania do potrzeb ochrony ekosystemów wodnych, 6) pozyskanie ikry siei (<i>Coregonus lavaretus</i>), sielawy (<i>Coregonus albula</i>) i szczupaka (<i>Esox lucius</i>), hodowla wylęgu w warunkach kontrolowanych. 2. Działania mające na celu ograniczenie presji kormorana (<i>Phalacrocorax carbo</i>): <ol style="list-style-type: none"> a) monitoring liczebności, b) uwzględnianie wzrastającej presji kormorana na poszczególne gatunki ryb przy ustalaniu wielkości odłowów regulacyjnych, c) kompensacja presji na rybostan poprzez zarybienia, d) niedopuszczanie do zakładania kolonii lęgowych
4	Pogarszanie się warunków sanitarnych i tlenowych w strefie litoralu jezior	1. Zimowe koszenie części trzcinowisk. 2. Częściowe usuwanie skoszonej roślinności wynurzonej z wybranych akwenów
5	Zmniejszanie się powierzchni siedlisk otwartych i widnych zbiorowisk leśnych w wyniku sukcesji, na skutek zaprzestania koszenia i wypasu, a także na skutek zalesiania; zbyt intensywne użytkowanie łąkowe; przekształcanie łąk w grunty orne, zagrażające: <ol style="list-style-type: none"> 1) siedliskom przyrodniczym: <ol style="list-style-type: none"> a) 6510¹⁾ Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>); b) 6430¹⁾ Ziołorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne 	1. Zachowanie istniejącej struktury powierzchniowej krajobrazów rolniczych – co najmniej 3% użytków zielonych i 10% gruntów ornych w skali Parku. 2. Ochrona siedlisk przyrodniczych Natura 2000 przed zmianą sposobu użytkowania. Na obszarach przyległych utrzymanie w miarę możliwości podobnego sposobu zagospodarowania powierzchni ziemi. 3. Przywracanie i podtrzymywanie tradycyjnej gospodarki łąkarskiej – ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk z jednoczesnym, co najwyżej 2-3 krotnym koszeniem i/lub wypasem w ciągu roku 4. Usuwanie, poza 10-metrową strefą brzegową wód, zadrzewień i zarośli z gruntów ewidencjonowanych jako

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków
	<p>(<i>Convolvuletalia sepium</i>) (nie podlegające ochronie Natura 2000);</p> <p>c) 6410¹⁾ Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>) (nie podlegające ochronie Natura 2000);</p> <p>d) 7230¹⁾ Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk;</p> <p>e) 7210¹⁾ Torfowiska nakredowe (<i>Cladietum marisci</i>, <i>Caricetum buxbaumii</i>, <i>Schoenetum nigricantis</i>);</p> <p>f) 7140¹⁾ Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>);</p> <p>g) 7110¹⁾ Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe);</p> <p>h) roślinności okrajkowej z klasy <i>Trifolio-Geranietea</i>;</p> <p>i) gatunkom typowym dla widnych lasów (<i>Serratulo-Pinetum</i>, <i>Potentillo albae-Quercetum</i>, <i>Peucedano-Pinetum</i>)</p> <p>2) gatunkom roślin:</p> <p>a) 1437¹⁾ leniec bezpodkwiatkowy (<i>Thesium ebracteatum</i>),</p> <p>b) 1477¹⁾ sasanka otwarta (<i>Pulsatilla patens</i>),</p> <p>c) 1902 obuwik pospolity (<i>Cypripedium calceolus</i>);</p> <p>3) gatunkom ptaków:</p> <p>a) A081²⁾ błotniak stawowy (<i>Circus aeruginosus</i>),</p> <p>b) A072²⁾ trzmielojad (<i>Pernis apivorus</i>),</p> <p>c) A089²⁾ orlik krzykliwy (<i>Clanga pomarina</i>),</p> <p>d) A207²⁾ siniak (<i>Columba oenas</i>),</p> <p>e) A119²⁾ kropiatka (<i>Porzana porzana</i>),</p> <p>f) A122²⁾ derkacz (<i>Crex crex</i>),</p> <p>g) A153²⁾ kszyc (<i>Gallinago gallinago</i>),</p> <p>h) A371²⁾ dziwonia (<i>Carpodacus erythrinus</i>)</p>	<p>łąki i pastwiska.</p> <p>5. Promocja i wdrażanie programów sprzyjających ekstensywnemu użytkowaniu łąk i pastwisk.</p> <p>6. Zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania terenów rolniczych (udziału powierzchni poszczególnych rodzajów użytków).</p> <p>7. Niezalesianie siedlisk przyrodniczych Natura 2000 o charakterze łąk i muraw.</p> <p>8. Utrzymywanie najcenniejszych otwartych powierzchni nieleśnych przez wypas, cykliczne koszenie, usuwanie drzew i krzewów pochodzących z sukcesji naturalnej.</p> <p>9. Odtwarzanie stanowisk wybranych ginących gatunków.</p> <p>10. Kształtowanie właściwych warunków siedliskowych sprzyjających utrzymaniu populacji gatunków będących przedmiotem ochrony.</p> <p>11. Wykupy gruntów prywatnych na rzecz Parku</p>
6	<p>Rozprzestrzenianie się obcych gatunków roślin i zwierząt, zagrażających gatunkom rodzimym oraz siedliskom przyrodniczym:</p> <p>1) 9170-2¹⁾ grąd subkontynentalny (<i>Tilio-Carpinetum</i>);</p> <p>2) 91E0-3¹⁾ Łęg olszowo-jesionowy (<i>Fraxino-Alnetum</i>);</p> <p>3) 91D0¹⁾ Bory i lasy bagienne, w tym podtypy występujące na obszarze Parku: 91D0-2 sosnowy bór bagienny (<i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i>), 91D0-5 borealna świerczyna na torfie (<i>Sphagnogirgensohnii-Piceetum</i>), 91D0-6 sosnowo-brzozowy las bagienny (<i>Dryopteridi thelypteridis-Betuletum</i>)</p>	<p>1. Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia wprowadzania na obszar Parku obcych gatunków roślin i zwierząt.</p> <p>2. Analiza dynamiki rozprzestrzeniania się gatunków obcych. W sytuacjach nadmiernego wzrostu liczebności – podejmowanie koniecznych działań ograniczających liczebność.</p> <p>3. Zwalczanie obcych inwazyjnych gatunków roślin i zwierząt na terenach objętych ochroną czynną lub krajobrazową.</p> <p>4. Ograniczanie form antropopresji sprzyjających pojawianiu się gatunków obcych, poprzez ukierunkowywanie ruchu turystycznego.</p> <p>5. Dążenie do ograniczania powstawania nowej zabudowy sprzyjającej obecności gatunków obcych w strefach</p>

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków
	<p><i>pubescentis</i>);</p> <p>4) 6430¹⁾ Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>),</p> <p>5) wszystkie wodne siedliska Natura 2000</p>	<p>ochronnych wymienionych siedlisk przyrodniczych.</p> <p>6. Prowadzenie działań edukacyjnych, wskazujących na zagrożenia wynikające z inwazji gatunków obcych.</p>
7	<p>Presja urbanizacyjna powodująca zanikanie gatunków roślin i zwierząt i ich ostoi. W szczególności dotyczy:</p> <p>1) roślin –</p> <p>a) leniec bezpodkwiatkowy (<i>Thesium ebracteatum</i>),</p> <p>b) sasanka otwarta (<i>Pulsatilla patens</i>),</p> <p>c) gatunki światłoządne i ciepłolubne (widnych lasów i ich skrajów oraz muraw) <i>Anemone sylvestris</i>, <i>Asperula tinctoria</i>, <i>Dianthus arenarius</i>, <i>Hypericum montanum</i>, <i>Lathyrus laevigatus</i>, <i>Lathyrus pisiformis</i>, <i>Oxytropis pilosa</i>, <i>Pulsatilla pratensis</i>, <i>Trifolium rubens</i>,</p> <p>d) gatunki nieleśnych torfowisk niskich i przejściowych (głównie 7230, 7210, 7140) oraz nakredowych łąk zmiennowilgotnych (6410), <i>Betula humilis</i>, <i>Carex buxbaumii</i>, <i>Carex chordorrhiza</i>, <i>Dactylorhiza incarnata</i> subsp. <i>ochroleuca</i>, <i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i>, <i>Trollius europaeus</i>;</p> <p>2) wszystkich gatunków płazów, w tym – 1166¹⁾ traszka grzebieniasta (<i>Triturus cristatus</i>), 1188¹⁾ kumak nizinny (<i>Bombina bombina</i>);</p> <p>3) ptaków – A030²⁾ bocian czarny (<i>Ciconia nigra</i>), A075²⁾ bielik (<i>Haliaeetus albicilla</i>), A089 orlik krzykliwy (<i>Clanga pomarina</i>),</p> <p>4) ssaków – 1361²⁾ ryś (<i>Lynx lynx</i>)</p>	<p>1. Dążenie do ograniczania urbanizacji Parku, w szczególności zabudowy obszarów położonych poza strefami skupionej zabudowy.</p> <p>2. Ograniczanie niepokojenia zwierząt poprzez dostosowanie zasad udostępniania Parku do wymagań ochrony gatunków.</p> <p>3. Dostosowanie czasu i zakresu wykonywania zabiegów ochrony czynnej do potrzeb gatunków objętych ochroną strefową</p>

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków
8	<p>Urbanizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej, powodująca fragmentację siedlisk prowadzącą do izolacji miejsc występowania gatunków, zwiększenia ich śmiertelności w wyniku kolizji drogowych i pogorszenia się wskaźników stanu ochrony – zagrożenia dotyczą w szczególności gatunków:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 1361¹⁾ ryś (<i>Lynx lynx</i>); 2) 1352¹⁾ wilk (<i>Canis lupus</i>) 3) 1188¹⁾ kumak nizinny (<i>Bombina bombina</i>); 4) 1166¹⁾ traszka grzebieniasta (<i>Triturus cristatus</i>), 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyznaczanie przebiegu korytarzy ekologicznych oraz ich wprowadzanie do planu zagospodarowania województwa podlaskiego, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. 2. Określanie zasad użytkowania terenów w wyznaczonych korytarzach ekologicznych uwzględniających potrzeby migracji zwierząt. 3. Uwzględnianie zagadnienia migracji zwierząt w ocenach oddziaływania inwestycji na środowisko, w tym rozwiązań wariantowych minimalizujących wpływ fragmentacji środowiska, zapewniających ciągłość przestrzeni przyrodniczej dla potrzeb funkcjonowania korytarzy ekologicznych. 4. Umieszczanie znaków ostrzegawczych i ograniczeń prędkości na drogach, na których dochodzi do licznych kolizji. 5. Promowanie budowy przejść dla zwierząt w miejscach o wysokiej ich śmiertelności, wynikającej z kolizji z pojazdami. 6. Organizowanie akcji ochrony płazów w czasie ich migracji rozrodczych: ustawianie płotków, przenoszenie płazów przez drogi itp. 7. Postulowanie utrzymania obecnych klas dróg przecinających Park
9	<p>Urbanizacja Parku prowadząca do degradacji walorów krajobrazowych</p>	<p>Wskazanie ustaleń do dokumentów planistycznych gmin dotyczących:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wyłączenia określonych terenów spod zabudowy; 2) ochrony i kształtowania regionalnych układów osadniczych; 3) rozplanowania budynków w zagrodach, zieleni i ogrodzeń; 4) ochrony stylu architektury; 5) ograniczania lokalizacji nowej infrastruktury; komunikacyjnej i technicznej; 6) lokalizacji infrastruktury turystycznej i edukacyjnej
10	<p>Brak możliwości zapewnienia jednolitej ochrony cennych siedlisk, roślin i zwierząt, spowodowane istnieniem enklaw gruntów prywatnych pośród gruntów będącymi w użytkowaniu wieczystym lub własnością Parku</p>	<p>Wypupy gruntów w enklawach, w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w Wiatrołuży Pierwszej, na wschód od drogi powiatowej Lipniak - Kaletnik, – w Nowej Wsi wokół jezior Samle i Gałęziste, – w Kruszniku i Czerwonym Krzyżu, – w dolinach rzek Wiatrołuży, Maniówki i Kamionki, – nad zespołem jezior Długie, Okrągłe, Muliczne, – wysp na jeziorze Wigry
11	<p>Brak możliwości zapewnienia skutecznej ochrony na niewielkich obszarach stanowiących enklawy Parku pośród gruntów prywatnych (poza zwartymi granicami Parku)</p>	<p>Zamiana gruntów stanowiących enklawy Parku (na których nie ma cennych siedlisk roślin i zwierząt) pośród gruntów prywatnych, na cenne przyrodniczo grunty znajdujące się w zwartych granicach Parku. Dotyczy to w szczególności enklawy przy południowym brzegu jeziora Dowcień (oddz. 176a,b,c)</p>
12	<p>Negatywne oddziaływanie czynników biotycznych i abiotycznych zagrażające trwałości wykonywanych zabiegów renaturyzacji drzewostanów przekształconych antropogenicznie</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przywracanie cech drzewostanu (skład gatunkowy i struktura przestrzenna) charakterystycznych dla potencjalnego zbiorowiska leśnego, poprzez: <ol style="list-style-type: none"> a) cięcia regulujące strukturę przestrzenną, gatunkową i wiekową – pielęgnacyjno-hodowlane i ochronne,

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków
		<ul style="list-style-type: none"> b) dolesianie wybranych luk i przerzedzeń, poprawki i uzupełnienia gatunkami zgodnymi z potencjalnym zbiorowiskiem leśnym, c) porządkowanie powierzchni i przygotowanie gleby pod odnowienia, w tym mechaniczne rozdrabnianie gałęzi z pozostawieniem zrębków na powierzchni; d) pielęgnację upraw, e) inicjowanie i wspieranie odnowień naturalnych. <p>2. Monitorowanie i prognozowanie występowania owadów stanowiących zagrożenie dla drzewostanów.</p> <p>3. Ograniczanie nadmiernie rozmnażających się owadów odżywiających się tkankami drzew (kambiofagi), w celu opóźnienia procesu rozpadu monokulturowych drzewostanów z dużym udziałem świerka lub sosny, poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) wyszukiwanie i usuwanie drzew zasiedlonych, z wyłączeniem drzew wymienionych w lp.13, b) wykładanie pułapek na owady, c) terminowe korowanie drewna zasiedlonego przez kambiofagi
13	<p>Niedostatek martwych i obumierających drzew uniemożliwiający osiągnięcie właściwego stanu ochrony gatunków wymagających martwego drewna jako podstawowego środowiska ich bytowania oraz zapewniającego niezbędną bazę pokarmową. Dotyczy to w szczególności grzybów, owadów i następujących gatunków ptaków:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) A239²⁾ dzięcioł białogrzbisty (<i>Dendrocopos leucotos</i>); 2) A241²⁾ dzięcioł trójpalczasty (<i>Picoides tridactylus</i>) 	<p>Zwiększanie ilości martwych drzew stojących i drewna leżącego o zróżnicowanych wymiarach i w różnych stadiach rozkładu: o ponadprzeciętnych rozmiarach, spróchniałych (ze zgnilizną) i z owocnikami grzybów (hubami), z dziuplami, gniazdami ptaków itp., o nienaturalnym pokroju, domieszkowych gatunków pionierskich (brzoza, wierzba iwa, osika)</p>
14	<p>Zubożenie składu gatunkowego i uproszczenie struktury przestrzennej silnie przekształconych antropogenicznie drzewostanów zdominowanych przez gatunki iglaste, szczególnie w siedlisku przyrodniczym 9170-2¹⁾ Grąd subkontynentalny (<i>Tilio-Carpinetum</i>), mające bezpośredni wpływ na zły stan zachowania siedliska</p>	<p>Prowadzenie aktywnych działań rekonstrukcyjnych, służących poprawie niewłaściwego stanu zachowania siedliska (jego struktury i funkcji):</p> <ul style="list-style-type: none"> a) zwiększenie udziału liściastych gatunków drzew grądowych, b) zwiększanie ilości martwego drewna, c) zahamowanie ekspansji gatunków lekkonasiennych – brzozy i osiki (z pozostawieniem ich w domieszce), d) stopniowa eliminacja gatunków obcych ekologicznie (świerk, sosna) oraz gatunków obcych geograficznie.
15	<p>Nadmierne uszkodzenia w lasach i uprawach rolnych powodowane przez ssaki roślinożerne</p>	<p>1. Ochrona drzewostanów i upraw rolnych poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) regulację liczebności oraz struktury wiekowej i płciowej jelenia (<i>Cervus elaphus</i>) i dzika (<i>Sus scrofa</i>), b) zabezpieczanie upraw leśnych przed zgryzaniem i spalaniem za pomocą ogrodzeń i repelentów, c) zwiększenie bazy żerowej poprzez uprawę poletek z uprawami rolnymi. <p>2. Monitoring szkód w drzewostanach i uprawach rolnych.</p> <p>3. Analiza uwarunkowań ekologicznych wpływających na stan populacji jelenia (relacje drapieżnik-ofiara, przyrost naturalny populacji, śmiertelność osobników, migracje osobników w obszarze korytarzy ekologicznych itp.)</p>

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków
16	Pożary lasów wywołane przez człowieka, między innymi związane z wypalaniem łąk i ściernisk (zagrożenie dotyczy w szczególności drzewostanów iglastych na siedliskach borowych)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring zagrożenia pożarowego obszarów leśnych. 2. Edukacja społeczeństwa. 3. Działania profilaktyczne podejmowane we współpracy z Lasami Państwowymi oraz Państwową i Ochotniczą Strażą Pożarną. 4. Wspieranie starań o dofinansowywanie i doposażanie jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej na terenie gmin, w których położony jest Park. 5. Techniczne utrzymanie głównych dróg leśnych na terenie Parku jako dróg pożarowych, zapewniających ich przejezdność dla wozów strażackich. 6. Wprowadzanie zakazu wstępu do lasu w okresach utrzymującego się najwyższego zagrożenia pożarowego. 7. Utrzymywanie dyżurów pożarowych
17	Niezgodne z prawem korzystanie z zasobów Parku, m.in. w wyniku: <ol style="list-style-type: none"> 1) kłusownictwa; 2) nielegalnego zbioru chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Współpraca z Policją, Strażą Leśną, Państwową Strażą Rybacką i innymi służbami oraz z miejscową ludnością w zakresie prewencji oraz zwalczania szkodnictwa. 2. Patrolowanie obszaru Parku, w celu ograniczenia kłusownictwa oraz nielegalnego pozyskiwania roślin i grzybów, kontrolowanie osób dokonujących amatorskich połowów ryb. 3. Usuwanie urządzeń kłusowniczych. 4. Szkolenie pracowników Parku w zakresie umiejętności rozpoznawania gatunków grzybów, roślin i zwierząt objętych ochroną. 5. Prowadzenie działań edukacyjnych
18	Zanikanie tradycyjnych sposobów użytkowania gruntów w krajobrazie rolniczym, zagrażające w szczególności gatunkom: <ol style="list-style-type: none"> 1) A089²⁾ orlik krzykliwy (<i>Clanga pomarina</i>); 2) A122²⁾ derkacz (<i>Crex crex</i>); 3) A072²⁾ trzmielojad (<i>Pernis apivorus</i>); 4) A338²⁾ gąsiorek (<i>Lanius collurio</i>); 5) rzadkim gatunkom roślin segetalnych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Propagowanie tradycyjnych sposobów użytkowania gruntów, mających na celu utrzymanie mozaikowego krajobrazu rolniczego. 2. Podejmowanie działań prowadzących do wykupu gruntów przyrodniczo cennych. 3. Niezalesianie użytków rolnych. 4. Utrzymanie terenów użytkowanych rolniczo w dobrej kulturze rolnej. 5. Dążenie do ograniczania zabudowy mieszkaniowej na gruntach rolnych
19	Negatywne oddziaływania turystów korzystających z Parku, zagrażające w szczególności następującym siedliskom przyrodniczym i zbiorowiskom: <ol style="list-style-type: none"> 1) 3140¹⁾ Twardowodne oligo i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic <i>Charetea</i>, 2) 3150¹⁾ Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami <i>Nympheion</i> i <i>Potamion</i>, 3) 3160¹⁾ Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne; 4) 9170-2¹⁾ grąd subkontynentalny (<i>Tilio-Carpinetum</i>); 5) 91E0-3¹⁾ Łęg olszowo-jesionowy (<i>Fraxino-Alnetum</i>); 6) 91D0¹⁾ Bory i lasy bagienne, w tym podtypy występujące na obszarze 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wprowadzanie ograniczeń lub modyfikowanie zasad ruchu turystycznego i udostępniania parku w przypadku kiedy wyniki prowadzonego monitoringu przyrodniczego wskażą na pogarszanie się stanu ochrony gatunków i ekosystemów. 2. Rozbudowa i utrzymanie infrastruktury zabezpieczającej przedmioty ochrony przed degradacją, w tym budowa kładek, barierek, punktów widokowych. 3. Prowadzenie działań edukacyjnych mających na celu ograniczenie niekontrolowanego ruchu turystycznego na obszarach o wyróżniających się walorach przyrodniczych.

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków
	Parku: 91D0-2 sosnowy bór bagienny <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> , 91D0-5 borealna świerczyna bagienna <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i> , 91D0-6 sosnowo-brzozowy las bagienny <i>Dryopteridi thelypteridis-Betuletum pubescentis</i> ; 7) 7140 ¹⁾ Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>); 8) 7110 ¹⁾ Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe); 9) Roślinność okrajkowa z klasy <i>Trifolio-Geranietea</i>	
20	Zanieczyszczenia powietrza i gleb	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zbiórka, segregacja i wywóz odpadów stałych we współpracy z samorządem lokalnym. 2. Likwidacja nielegalnych składowisk odpadów i rekultywacja terenów zdegradowanych. 3. Termomodernizacja budynków stanowiących własność Parku oraz modernizacja systemów ich ogrzewania. 4. Wprowadzanie i popularyzacja technologii wykorzystania źródeł energii nie oddziałujących negatywnie na walory przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe Parku. 5. Monitoring jakości powietrza i gleb w oparciu o Stację Bazową Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego „Wigry”. 6. Prowadzenie działalności edukacyjnej
21	Pogarszanie się stanu obiektów dziedzictwa kulturowego	<ol style="list-style-type: none"> 1. Remonty, konserwacja i rewitalizacja obiektów zabytkowych będących własnością Parku. 2. Propagowanie ochrony zabytków i obiektów zabytkowych stanowiących własność innych podmiotów. 3. Zabezpieczenie stanowisk archeologicznych przed nieuprawnioną eksploracją. 4. Działania edukacyjne zmierzające do podtrzymania i kształtowania świadomości społeczności lokalnych, poczucia tożsamości i odpowiedzialności za dobra kultury materialnej i niematerialnej. 5. Zachowanie tradycyjnego nazewnictwa obiektów kultury materialnej. 6. Współpraca ze służbami konserwatorskimi, jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami pozarządowymi.
22	Niepełny zakres wiedzy dotyczącej zasobów, tworów i składników przyrody, zasobów kulturowych oraz procesów ekologicznych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie systematycznych inwentaryzacji: przyrodniczej i dóbr kulturowych. 2. Rozpoznanie dynamiki zmian stanu i funkcjonowania obiektów podlegających ochronie. 3. Rozwijanie badań naukowych i monitoringu środowiska przyrodniczego

2. Zagrożenia wewnętrzne potencjalne⁸⁾

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków
1	Nasilające się czynniki presji antropogenicznej związane ze wzrostem udziału terenów zurbanizowanych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dążenie do wprowadzania do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów odnośnie obszarów wyłączonych z zabudowy. 2. Promowanie zachowań proekologicznych wśród mieszkańców gmin
2	Intensyfikacja rolnictwa i związane z nią: – specjalizacja, mechanizacja i chemizacja produkcji rolnej, której konsekwencją są monokultury i zanieczyszczenie środowiska, – koncentracja ziemi, której konsekwencją jest zanikanie tradycyjnego krajobrazu (miedz, śródpolnych zadrzewień, lokalnych zabagnień itp.)	Rozwój rolnictwa ekologicznego łączącego przyjazne środowisku praktyki gospodarowania, wspomagającego wysoki stopień różnorodności biologicznej, wykorzystującego naturalne procesy ekologiczne oraz zapewniającego właściwy dobrostan zwierząt
3	Pogorszenie stanu zachowania dóbr kultury materialnej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stała współpraca Parku ze służbami konserwatorskimi i organizacjami pozarządowymi. 2. Promowanie działań mających na celu zachowanie dóbr kultury materialnej. 3. Wspieranie projektów dofinansowania rewaloryzacji obiektów ważnych dla tożsamości kulturowej Parku

3. Zagrożenia zewnętrzne istniejące⁸⁾

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków
1	Eutrofizacja i zanieczyszczenie wód dopływających do ekosystemów wodnych Parku spoza jego granic	<ol style="list-style-type: none"> 1. Doskonalenie gospodarki wodno-ściekowej na obszarze zlewni całkowitej wód parku narodowego, w tym rozbudowa sieci kanalizacyjnych i poprawa skuteczności oczyszczania ścieków. 2. Ograniczanie dopływu substancji chemicznych z obszarów użytkowanych rolniczo i terenów zurbanizowanych. 3. Doskonalenie metod usuwania zanieczyszczeń z wód burzowych i roztopowych
2	Zmiany stosunków wodnych w otulinie Parku	Wprowadzenie do dokumentów planistycznych gmin, zapisów dotyczących utrzymania właściwego poziomu wód powierzchniowych w otulinie Parku, w szczególności w zakresie: <ol style="list-style-type: none"> 1) konieczności zabezpieczania przed osuszeniem terenów podmokłych (mokradeł i torfowisk) powiązanych z terenem Parku; 2) lokalizacji kopalń kruszywa w oparciu o monitoring stanów wód powierzchniowych i podziemnych i o analizę potencjalnego wpływu kopalń na kształtowanie się stosunków wodnych wewnątrz Parku
3	Urbanizacja niektórych obszarów otuliny Parku mająca wpływ na przyrodę i kształtowanie się walorów krajobrazowych terenów wewnątrz Parku	Wprowadzenie do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, postulatów odnośnie ograniczania zabudowy w wybranych rejonach otuliny Parku w pobliżu granic Parku
4	Rozprzestrzenianie się obcych gatunków roślin i związane z nimi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wypracowanie i wdrożenie we współpracy z Lasami Państwowymi, lokalnymi samorządami i innymi instytucjami

	pogorszenie stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, w szczególności: 1) 9170-2 ¹⁾ grąd subkontynentalny (<i>Tilio-Carpinetum</i>); 2) 91E0-3 ¹⁾ łąg olszowo-jesionowy (<i>Fraxino-Alnetum</i>)	strategii postępowania z inwazyjnymi gatunkami obcymi. 2. Likwidacja pojawiających się w otulinie Parku pojedynczych egzemplarzy i stanowisk nowych gatunków obcych na etapie poprzedzającym ich liczne pojawianie się na obszarze Parku. 3. Podejmowanie współpracy z zainteresowanymi stronami w zakresie edukacji dotyczącej zagrożeń i sposobów zwalczania gatunków obcych.
5	Drapieżnictwo ze strony obcych gatunków hodowlanych zwierząt futerkowych (głównie norki amerykańskiej) przede wszystkim ze strony gatunków inwazyjnych	1. Wnioskowanie o stosowne zapisy w dokumentach planistycznych gmin odnośnie odstąpienia od projektów lokalizowania ferm zwierząt futerkowych na obszarze jego otuliny. 2. Monitoring populacji nastawiony na rozpoznanie kierunków napływu gatunków obcych oraz na określenie stopnia kolonizacji Parku. 3. Działania edukacyjne w tym zakresie
6	Zanieczyszczenia powietrza	Propagowanie niskoemisyjnych źródeł ciepła w otulinie Parku oraz wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych (z wyłączeniem siłowni wiatrowych).
7	Zanikanie i przekształcanie cennych siedlisk przyrodniczych w otulinie Parku, powiązanych swoim zasięgiem z terenem Parku	Dążenie do sukcesywnego wykupu gruntów (i objęcia ich ochroną) przylegających do granic Parku z występującymi na nich cennymi siedliskami roślin i zwierząt, w szczególności gruntów hydrogenicznych, położonych: 1) przy południowo-wschodniej granicy Parku we wsi Sarnetki, 2) przy północno-wschodnim brzegu jeziora Pierty, 3) na cyplu pomiędzy jeziorami Czarne i Krzywe, 4) przylegających do Jeziora Długiego wzdłuż zachodniej granicy Parku

4. Zagrożenia zewnętrzne potencjalne⁸⁾

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków
1	<p>Budowa elektrowni wiatrowych i związane z tym negatywne oddziaływanie na ptaki i nietoperze migrujące i żerujące poza granicami Parku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – śmiertelność bezpośrednia wskutek zderzeń ptaków z turbinami, – utrata żerowisk wywołana płoszeniem lub wskutek przekształceń terenu wywołanych budową elektrowni wiatrowych, – zmiany tras przelotów wymuszone unikaniem zasięgu turbin wiatrowych. <p>Oddziaływanie dotyczy w szczególności przedmiotów ochrony: A073²⁾ kania czarna (<i>Milvus migrans</i>), A075²⁾ bielik (<i>Haliaeetus albicilla</i>), A081²⁾ błotniak stawowy (<i>Circus aeruginosus</i>), A089²⁾ orlik krzykliwy (<i>Clanga pomarina</i>), A072²⁾ trzmielojad (<i>Pernis apivorus</i>), A067²⁾ gągoł (<i>Bucephala clangula</i>), A070²⁾</p>	<p>Wprowadzenie do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i planów zagospodarowania przestrzennego województw, zapisów ograniczających budowę farm wiatrowych na trasach wędrówek oraz na obszarach żerowania ptaków i nietoperzy, w otulinie Parku i w strefie o szerokości 3 km od granic otuliny</p>

	nurogęś (<i>Mergus merganser</i>), A127 ²⁾ żuraw (<i>Grus grus</i>), A153 ²⁾ kszczyk (<i>Gallinago gallinago</i>), A165 ²⁾ samotnik (<i>Tringa ochropus</i>), nietoperze – wszystkie gatunki	
2	Inwestycje (głównie drogowe) poza granicami Parku, mogące przyczynić się do przzerwiania korytarzy ekologicznych i do zachwiania przyrodniczej spójności obszaru Parku z siecią obszarów Natura 2000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Starania o wprowadzenie korytarzy ekologicznych do planu zagospodarowania województwa podlaskiego, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. 2. Starania o wprowadzenie zasad użytkowania terenów w wyznaczonych korytarzach ekologicznych uwzględniających potrzeby migracji zwierząt
3	Zanikanie gatunków roślin i zwierząt na skutek zmian klimatycznych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Systematyczna rejestracja i monitoring przyrodniczy rzadszych taksonów na obszarze Parku. Podejmowanie eksperymentalnych działań zmierzających do utrzymania gatunków w przypadku potwierdzenia trendu zmniejszania się stanu liczebnego ich populacji. 2. Współpraca z bankami genów w zakresie utrwalania zasobów genetycznych i zachowywania zasobów genowych ex situ. 3. Podejmowanie prób restytucji i wzmacniania populacji zanikających rzadkich gatunków
4	Inwazje obcych gatunków raków zagrażające rodzimym gatunkom w ekosystemach wodnych Parku	Eliminowanie obcych gatunków raków z wód Parku poprzez odłowy racznikami
5	Skażenie wód w wyniku migracji zanieczyszczeń chemicznych z odciekami ze składowisk odpadów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wnoszenie uwag do dokumentów planistycznych odnośnie projektowanych lokalizacji składowisk odpadów lub ich zabezpieczenia przed negatywnym oddziaływaniem na środowisko wodne i glebowe – zgodnie ze współczesnymi osiągnięciami techniki. 2. Wspieranie władz samorządowych w pozyskaniu środków na likwidację składowisk odpadów i rekultywację terenów zdegradowanych
6	Zanieczyszczanie środowiska powodowane przez nowe obiekty przemysłowe oraz inwestycje drogowe	Dążenie do wprowadzenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i planów zagospodarowania przestrzennego województw, postanowień ograniczających w otulinie Parku budowę obiektów przemysłowych lub inwestycji drogowych mogących negatywnie wpływać na środowisko przyrodnicze wewnątrz Parku